

Україна у фокусі

3 – 9 березня

2014 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень	3
II. Аналітична довідка.....	8
Спроба анексії Криму: референдум під дулом автомата.....	8

I. Огляд політичних подій за тиждень

3
березня

Командувач Чорноморським флотом РФ Олександр Витко поставив ультиматум українським військовослужбовцям до 5-ї години ранку завтрашнього дня здатися. В разі відмови російські військові пригрозили штурмом підрозділів і частин ЗС України по всьому Криму.

Медведев розпорядився почати будівництво мосту через Керченську протоку. За його словами, будівництво переходу передбачено угодою між урядом Російської Федерації та Кабінетом міністрів України від 17 грудня 2013 р.

Усі країни «Великої сімки» призупинили підготовку до саміту в Сочі. Згідно із заявою «Великої сімки», в діях Росії щодо України вони вбачають очевидне порушення суверенітету останньої.

У Держдумі РФ зареєстрували законопроект про спрощення приєднання Криму до Росії. У МЗС України заявили, що це свідчить про намір вторгнення російських військ в Україну й анексії частини її території. У зовнішньополітичному відомстві наголосили, що такі дії Росії можуть мати непередбачувані наслідки для всієї Європи.

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) на позачерговому засіданні в понеділок підтримала пропозицію про створення та направлення до України спеціальної моніторингової місії.

Російські військові прорвалися через кордон на Керченській переправі. За останню добу Росія перекинула до Криму нові військові вертольоти, літаки і десантні кораблі.

Віктор Янукович, який переховується від переслідування українських правоохоронців у Росії, попросив президента РФ Володимира Путіна застосувати свої війська для «відновлення законності» в Україні. Відповідну заяву Януковича від 1 березня 2014 року зачитав посол Росії Віталій Чуркін на засіданні Ради безпеки ООН.

4
березня

Представник України в ООН Юрій Сергєєв заявив, що РФ готується здійснити інтервенцію і в інших регіонах країни. Про це він сказав під час екстреного засідання Ради безпеки ООН, наголосивши, що розгортання військових частин і їх спорядження свідчить про те, що вони готуються до інтервенції в материкову частину України. За словами Сергєєва, близько 16 тис. військовослужбовців РФ вже перебуває на території Криму. Вони блокують військові частини та інші важливі об'єкти. Сергєєв зазначив, що поки що українська армія не піддається на провокації і утримується від будь-яких військових дій.

Україна готова до побудови нового стилю відносин із Росією за умови поваги до її суверенних прав, зокрема вибору зовнішньополітичного вектора. Про це заявив прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк.

Президент Росії Володимир Путін дав вперше під час кримської кризи прес-конференцію, під час якої заявив, що в Україні відбувся «антиконституційний переворот». Він переконаний, що Віктор Янукович є легітимним президентом, а введення військ до України є можливим.

Служба безпеки України звернулася до Федеральної служби безпеки Росії з проханням сприяти передачі слідчим органам України оголошеного в розшук Віктора Януковича, якого парламент відсторонив із посади президента.

Незважаючи на вимогу Майдану не брати у владу людей зі «списку Форбс», нова влада почала призначати на посади губернаторів східних і південних областей місцевих олігархів.

**5
березня**

Криму немає російських військ. Про це заявив міністр оборони Росії Сергій Шойгу. Він називав провокаціями фотографії і відео, що з'явилися в Інтернеті, де військовослужбовці без розпізнавальних знаків, які перебувають на території України, зізнаються, що вони з Росії. Місцеві жителі вже прозвали цих військових «зеленими чоловічками», самопроголошена кримська влада називає їх «самообороною».

У Криму невідомі озброєні захопили спеціального посланця генсека ООН Роберта Серрі, який приїхав до Криму з місією. Зокрема Роберт Серрі повідомив, що його автомобіль в Сімферополі заблокували невідомі озброєні люди в уніформі і повідомили, що у них є команда відвезти його в аеропорт.

ЄС надасть Україні 11 млрд дол. фінансової допомоги.

Виконувачем обов'язки Адміністрації Президента призначено депутата від партії «Батьківщина» Сергія Пашинського.

До Ради внесли законопроект про вступ України до НАТО. Відповідний документ внесли народні депутати від ВО «Батьківщина» Борис Тарасюк, Валентин Королюк, Олександр Чорноволенко. Автори підкреслюють: це єдиний ефективний спосіб гарантувати Україні безпеку.

**6
березня**

Верховна Рада Криму ухвалила рішення про входження автономії до складу Росії. Парламентарі Криму звернулися до президента РФ і Федеральних зборів Державної думи РФ з пропозицією про початок процедури входження Криму до складу Російської Федерації як суб'єкта РФ.

Верховна Рада АР Крим проголосувала за призначення референдуму про приєднання Криму до Російської Федерації на 16 березня. Віце-прем'єр автономії Рустам Теміргалієв заявив, що на референдум виноситься два питання. Перше – чи виступаєте ви за входження Криму до складу РФ як суб'єкта Федерації. Друге – чи виступаєте ви за відновлення конституції Криму 1992 року.

Місія військових спостерігачів ОБСЄ у складі до 40 осіб не змогла потрапити до Криму. На в'їзді на півострів їх зупинили люди у формі і тривалий час тримали заблокованими. Як відомо, на прохання України, 15 країн ОБСЄ сформуvalи військову місію спостерігачів.

СБУ затримала «самопроголошеного губернатора» Донецької області Павла Губарева.

Меджліс кримськотатарського народу закликав кримчан бойкотувати референдум і просить ООН ввесети миротворців.

7 березня

Лідер «Правого сектора» Дмитро Ярош заявив про намір балотуватись у президенти України. Про це він заявив на прес-конференції у Києві. За словами Яроша, він як претендент на найвищу посаду в Україні виступає за перезавантаження влади, розширення повноважень місцевого самоврядування, за боротьбу з корупцією, реформування структури МВС, посилення Збройних сил України.

Про свій намір балотуватися на виборах в мери Києва, які відбудуться 25 травня, заявила народний депутат від «Батьківщини» Леся Оробець. У партії «УДАР» заявили, що підтримають на виборах в мери Києва Юрія Луценка.

Росія перервала політичні відносини з Україною. Про це заявив постійний представник Росії при ООН Віталій Чуркін, аргументуючи тим, що Москва не визнає легітимності нинішньої української влади.

Україна та ЄС підпишуть Угоду про асоціацію з ЄС протягом декількох тижнів. Про це заявив прем'єр Арсеній Яценюк за підсумками візиту до Брюсселя. Глава уряду також заявив, що Україна готова будувати нові відносини з Росією, але не буде «філією» цієї держави.

Російський «Газпром» попередив Україну про можливість припинення постачань газу до України. Таке відключення може відбутися через борги Києва за газ, попередив голова правління «Газпрому» Олексій Міллер.

В.о. голови держави, голова Верховної Ради Олександр Турчинов підписав указ про заборону кримського референдуму. Він також повідомив, що Верховна Рада України ініціюватиме розпуск парламенту Автономної Республіки Крим.

Місія ОБСЄ знову спробувала проїхати до Криму, проте її так і не пропустили через блокпости, які охороняють озброєні особи без розпізнавальних знаків. Офіційна місія зарубіжних експертів закінчується 11 березня.

У Севастополі російські солдати штурмували українську військову частину №2355. Російські військові пробили армійським «КамАЗом» ворота військової частини, захопили одну будівлю і прориваються до командного пункту. Журналістів, які були поруч військової частини, побили.

8
березня

Військові спостерігачі ОБСЄ втретє не змогли потрапити на територію Криму. З боку блокпоста, що перегороджує в'їзд на півострів, пролунали три попереджувальні постріли. 47 спостерігачів місії мали намір відвідати об'єкти Збройних сил України і ЧФ РФ на території АРК.

У Сімферополі озброєна «самооборона» захопила республіканський військкомат. Журналістів, які знімали напад «зелених чоловічків» зі зброєю, побили. У них відібрали флеш-карти та пошкодили техніку.

Озброєні військові РФ та «самопроголошена самооборона» нищать техніку і пости українських прикордонників. Про це йдеться у повідомлення Держприкордонслужби України. Зокрема, на адміністративній межі з АР Крим озброєні агресори відкрили вогонь по прикордонному літаку.

Російський спецназ захопив пропускний пункт Щолкіне, який розташований на мисі Казантип у Криму, і повністю контролює пункт пропуску. Російські військові із застосуванням фізичної сили витіснили українських військовослужбовців із приміщень прикордонного пункту і заволоділи їхньою зброєю. За попередньою інформацією, вдалося уникнути жертв.

У бік кримської столиці, Сімферполя, де облаштовано перевалочний пункт російської техніки, відправилась колона із 87 машин. Раніше з Керчі туди ж заїхало 20 машин, а вночі там вивантажився десантний корабель. Крім того, колона з 200 машин напередодні була помічена в російській Тамані з номерами 95 регіону (Чечня), яка рухалася в бік порту Крим.

Російські військові почали просуватись углиб території України – у Херсонську область. Військовики мінують поля і риють окопи для своєї техніки. Стовбури дев'яти російських БТРів спрямовані в центр села, де проживає цивільне населення.

Європейський Союз готовий негайно підписати політичну частину Угоди про асоціацію з Україною. Про це заявив президент Єврокомісії Жозе Мануел Баррозу, виступаючи на саміті в Афінах. Очільник Єврокомісії

зазначив, що ЄС має перед Україною "борг і зобов'язання солідарності", наголосивши, що понад 100 людей загинули в Україні за європейські цінності.

США готові працювати посередником над тим, щоб сприяти діалогу між Росією і Україною, але приєднання Криму чи будь-яких інших українських територій до РФ закряє простір для дипломатії. Про це заявив держсекретар США Джон Керрі в телефонній розмові з главою МЗС Росії Сергієм Лавровим.

9
березня

Мільйони українців прийшли сьогодні у своїх містах до пам'ятника Тарасу Шевченку вшанувати 200-ту річницю від дня народження Кобзаря. Лейтмотивом цьогорічного вшанування стала одностайна думка українців: Шевченко – це український пророк. Його «Борітеся – поборете!» як ніколи стало актуальним сьогодні, коли українцям доводиться боротися як з внутрішнім, так і зовнішнім ворогом, за незалежність України, як заповідав Шевченко.

Українська армія готується до навчань, і саме з цим пов'язана передислокація військової техніки у низці регіонів України. Про це повідомили в Міністерстві оборони України.

У південно-східних регіонах пройшли мітинги як на підтримку єдності України, так і за підтримку приєднання цих регіонів до Росії. Зокрема у Сімферополі на проросійський мітинг вийшло кілька тисяч людей з вимогою приєднання до Росії і на підтримку оголошеного на 16 березня референдуму з таким питанням.

Близько 80 озброєних російських солдатів захопили аеродром у Саках.

На в'їзді до Криму невідомі військові захопили активісток Автомайдану, які везли до Криму листи для український військових, продукти та українську символіку. Затримано й кількох журналістів та водія, який їх вів. Доля зниклих невідома.

У Криму з аналогового мовлення вимкнули всі українські телеканали.

II. Аналітична довідка

СПРОБА АНЕКСІЇ КРИМУ: РЕФЕРЕНДУМ ПІД ДУЛОМ АВТОМАТА

6 березня Верховна Рада Автономної Республіки Крим ухвалила рішення про перенесення дати місцевого референдуму щодо приєднання півострову до Росії на 16 березня. У цьому ж рішенні кримські депутати звернулися до державних органів Росії, аби ті почали процедуру входження півострова до складу Російської Федерації. Подібні дії відбувалися на тлі продовження і посилення присутності російських військ без розпізнавальних знаків у різних точках Криму, які блокували та подекуди намагалися штурмувати українські військові частини, двічі не допустили на територію півострова військових спостерігачів ОБСЄ та видворили звітди спеціального посланця Генерального секретаря ООН. Попри те, що Президент Росії Володимир Путін публічно заперечив присутність російських військ у Криму, практично всі міжнародні гравці засудили його дії та пригрозили адекватною відповіддю у разі продовження інтервенції Росії на територію України.

*Чим може обернутися референдум на території Криму?
Чого чекати далі від російської військової присутності на півострові?*

Запуск механізму місцевого референдуму щодо приєднання Криму до Росії не став великою несподіванкою, зважаючи на агресивну поведінку російської сторони останніми тижнями та історичні прецеденти такого способу анексування територій інших держав під прикриттям волевиявлення місцевого населення. Прийняття відповідного рішення кримським парламентом 6 березня наочно засвідчило його повну підконтрольність Росії, яка почалася ще минулого тижня з нелегітимного обрання нового керівництва. Так само юридично нікчемним можна вважати і останнє рішення кримських депутатів. По-перше, в українському законодавстві відсутнє поняття місцевого референдуму – як і будь-які механізми його проведення. По-друге, згідно з Конституцією України, питання зміни території країни може вирішуватися

винятково на всенародному референдумі. По-третє, парламент Криму не вповноважений звертатися до іноземних держав з проханням розглядати питання приєднання будь-яких територій до їх складу.

Не менш показовим став зміст бюлетеню, який депутати визначили у своєму рішенні. У ньому місцевим жителям буде запропоновано вибрати один із двох варіантів відповідні, кожен із яких де-факто означатиме приєднання Криму до Росії. Тільки якщо перший варіант прямо передбачає входження півострова до складу Російської Федерації, то другий призведе до відновлення Конституції Криму 1992 року, яка передбачає статус Криму як незалежної держави, здатної мати дипломатичні відносини з іншими державами світу. Зрозуміло, що за умов окупації Криму російськими військами втілення в життя цього

положення Конституції 1992 року швидко обернуться новим проханням місцевого парламенту приєднатися до північного сусіда України.

Водночас подібний безальтернативний бюлетень на референдумі та пришвидшення строків його проведення прямо вказує на те, що початковий план військової агресії Росії проти України не призвів до очікуваних для Путіна результатів. Цілком очевидно, що вторгнення російських військ у Крим стало реакцією Путіна на втрату контролю над Україною внаслідок перемоги Майдану та усунення Віктора Януковича від влади. Утім, сподівання на те, що подібна гра м'язами призведе до швидкої капітуляції українських військ на півострові та поступок від влади в Києві, як показали події останніх днів, не виправдалися. Українські військові в Криму продемонстрували стійкість до будь-яких провокацій з боку російських противників і місцевих проросійських сил, не допустивши кровопролиття за дні, що минули з початку інтервенції Росії в Крим. Українська центральна влада, натомість, відмовилася виконувати ультиматуми, які їм висувала російська сторона, зокрема щодо втілення в життя угоди від 21 лютого, яке передбачало би повернення Януковичу посади президента.

Не надто райдужними для Путіна виявилися й перспективи беззаперечної підтримки дій Росії в Криму серед жителів півострова та інших південно-східних регіонів України. У Криму акції прихильників присутності російських військ у

Криму збирали менше тисячі людей, у той час як більшість місцевих мешканців з усією очевидністю вже відчули всі недоліки військової окупації на власній шкірі. Невдало завершилися й російські акції в інших центрах Півдня та Сходу України – Донецьку, Харкові, Дніпропетровську тощо – де провокатори з російськими паспортами намагалися штурмувати місцеві державні адміністрації та піднімати народ на повстання, однак не змогли змінити владу на місцях. Очевидно, що керівництво Росії намагатиметься продовжувати подібні дії в майбутньому, проте шанси отримати з їхньою допомогою будь-які дивіденди, вочевидь, падатимуть. Більше того, існують виправдані очікування, що агресія Росії в Криму та інших регіонах України навпаки збільшить антиросійські сентименти серед місцевих мешканців. Зрештою, навіть до російського вторгнення в Україну в жодному з українських регіонів не переважали ті, хто бажав приєднатися до Росії: в Криму таких було 41%, в Донецькій області – 33%, в інших – на порядок менше¹.

Відповідно, військова окупація лишається для Росії єдиним способом розколотися Україну, тому наразі Крим є головною загрозою українській територіальній цілісності. Попри невдачу російського бліцкригу дії російських військових і їхніх проросійських союзників на півострові й надалі несуть велику небезпеку як для місцевих жителів, так і для країни в

¹ Опитування проведене Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» та Київським міжнародним інститутом соціології з 8 по 18 лютого 2014 року - <http://dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/fbieiobj.htm>.

цілому. У цьому контексті опір російській агресії потребує злагоджених дій української влади та її міжнародних союзників. Нове керівництво країни не змогло запобігти російському вторгненню в Крим, унаслідок чого зараз не може контролювати півострів. Аби виправити цю ситуацію, вочевидь, необхідно поєднати активізацію власних військових резервів із зарученням дипломатичною та військовою підтримкою країн Заходу.

Рух української військової техніки з місць її дислокації у Львові та Житомирі у бік Криму може стати ознакою початку дій на першому напрямі. Припинення військової співпраці з Росією та введення санкцій до низки російських чиновників з боку США

можна вважати першим етапом другого напрямку. Однак цілком можливо, що для припинення російської агресії в Криму знадобляться й більш проактивні механізми, наприклад введення миротворців ООН на півострів. У такому разі й українській, і західній стороні слід буде докласти більше зусиль для того, щоб подібне рішення було ухвалено, а самі миротворці змогли фізично потрапити на півострів і здійснити там свою місію. Найближчі дні можуть стати вирішальними у цьому сенсі, адже нейтралізація сценарію приєднання Криму до Росії потребуватиме видворення російських військових із півострова до 16 березня, коли місцева проросійська влада планує організувати референдум.

Висновки

Таким чином, призначення кримською владою референдуму з питання приєднання півострова до Росії на 16 березня стало результатом поспішності російського керівництва, яке намагається реалізувати план анексії Криму, поки країни Заходу не запровадили проти нього суворі санкції чи застосували війська для нормалізації ситуації в Криму. Зважаючи на те, що результат референдуму на окупованій Росією території неважко передбачити, за дні, що лишилися до запланованої дати його проведення, Україна та її міжнародні союзники мають вдаватися до всіх наявних механізмів, аби усунути з Криму російських військових, не спровокувавши при цьому ескалацію воєнних дій на півострові.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук